

Бачо Р. Й.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і аудиту*

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Потоки Г. Ф.

старший викладач кафедри обліку і аудиту

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Иллар Е. Й.

старший викладач кафедри обліку і аудиту

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Bacho Robert

*Doctor of Economic Sciences, Full Professor,
Head of the Accounting and Audit Department*

Rákóczi Ferenc II. Transcarpathian Hungarian Institute

Pataki Gabor

Senior Lecturer of the Accounting and Audit Department,

Rákóczi Ferenc II. Transcarpathian Hungarian Institute

Illar Erika

Senior Lecturer of the Accounting and Audit Department,

Rákóczi Ferenc II. Transcarpathian Hungarian Institute

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню ролі місцевих податків і зборів у забезпеченні автономії бюджетів органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Встановлено, що підвищення ролі місцевих податків та зборів і збільшення їх частки у складі доходів є головним напрямком зміцнення місцевих бюджетів та розширення фінансової автономії відповідних територій. Метою дослідження є дослідження світового досвіду становлення системи місцевого оподаткування та його адаптація в сучасній Україні. Система місцевого оподаткування України має низку недоліків, основним із цих недоліків є те, що місцеві податки і збори недосконало виконують фіскальну функцію – вони по суті не зможуть забезпечити стабільні і високі доходи до місцевих бюджетів, у зв'язку з цим і досліджено зарубіжний досвід вирішення даної проблеми. В науковій статті доведено, що більшість країн світу мають досить розгалужену систему місцевого оподаткування із їх значною кількістю і найбільш розповсюдженими є прямі податки, серед яких найбільшу питому вагу мають майнові податки, порівняно із непрямими місцевими податковими платежами. Встановлено, що система місцевих податків і зборів відзначається гнучкістю використовуваних фіскальних інструментів, а це дає змогу адаптувати місцеві способи мобілізації фінансових ресурсів до специфічних потреб територіальних громад з урахуванням особливостей державного адміністративно-територіального устрою при дотриманні загальних принципів національної бюджетно-податкової політики.

Ключові слова: місцеві податки і збори, децентралізація, зарубіжний досвід, бюджетно-податкова автономія, інструменти.

Вступ та постановка проблеми. В умовах ринкової економіки місцевий бюджет є одним з важливих інструментів, за допомогою якого відбувається реалізація заходів соціально-економічного та політичного розвитку регіонів. Одним із джерел надходжень місцевих бюджетів є власні доходи, у тому числі місцеві податки і збори, які забезпечують виконання принципу самостійності між ланками бюджетної системи. Саме підвищення ролі місцевих податків та зборів і збільшення їх частки у складі доходів є головним напрямком зміцнення місцевих бюджетів та розширення фінансової автономії відповідних територій.

На даний час система місцевого оподаткування має низку недоліків, основним із цих недоліків є те, що місцеві податки і збори недосконало виконують фіскальну функцію. Тобто вони по суті не зможуть забезпечити стабільні і високі доходи до місцевих бюджетів. Важливим кроком щодо подолання цієї проблеми було прийняття Податкового кодексу (з прийняттям якого було скасовано неефективні місцеві податки і збори) та запровадження

процесів децентралізації влади в Україні. Однак на цьому процесі вдосконалення системи місцевого оподаткування в Україні є незвершеним, до того ж в умовах постійних змін законодавства, породжуються нові проблеми в даній сфері, що потребують детального аналізу в наш час.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вітчизняних науковців питаннями місцевого оподаткування серйозно займалися такі вчені, як В.Л. Андрущенко, В.В. Зайчикова, О.П. Кириленко, В.І. Кравченко, А.І. Крисоватий, М.І. Крупка, І.О. Луніна, В.М. Мельник, Ю.В. Пасічник, А.М. Соколовська, Л.Л. Тарангул, В.М. Федосов та інші.

Серед сучасних західних учених проблеми побудови системи місцевого оподаткування розкривають Ш. Блант, Дж. Б'юкенен, Р. Масгрейв, Ю. Немец, Д. Норт, Г. Райт, Дж. Стігліц, Х. Циммерман та інші.

Водночас, не зважаючи на значний доробок науковців в сфері місцевого оподаткування, в умовах політично-економічної кризи в Україні проблеми підвищення ролі місцевих податків і зборів в якості інструмента наповнення

дохідної частини місцевих бюджетів залишаються вирішеними в неповній мірі.

Метою дослідження є дослідження світового досвіду становлення системи місцевого оподаткування та його адаптація в сучасних реаліях України.

Результати дослідження. Місцеве оподаткування має важливе значення у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування не лише в Україні, а й в зарубіжних країнах. Як правило, зарубіжні податкові системи місцевих органів влади відзначаються великою розмаїтістю. Це зумовлено як історичними причинами (особливостями становлення регіонального і місцевого самоврядування в тій чи іншій державі), так і прагненням місцевих органів влади підвищити ступінь фінансової автономії за рахунок пошуку нових джерел доходів в умовах, коли найзначніші й найдинамічніші податкові бази використовуються на загальнодержавному рівні і на місцевому – не доступні. При цьому в розвинутих країнах місцеві податки і збори, як правило, мають досить велику питому вагу в загальній сумі грошових надходжень органів регіонального й місцевого самоврядування (Австрія – 72%, Японія – 55%, Франція – 48%, Швеція – 61%, Данія – 51%, Швейцарія – 46%, Норвегія – 43%, Велика Британія – 37%, Фінляндія – 34%, Іспанія – 31%), на відміну від колишніх соціалістичних країн, де протягом довгих років застосовувалися методи централізованого планового управління, в результаті чого ще й досі власні кошти у формі місцевих податків і зборів становлять незначний відсоток у доходах місцевих бюджетів (станом на 2017 рік 23%) [4].

В загальному, всі місцеві податки в економічно розвинутих країнах можна поділити на чотири групи [2]:

1. Власні місцеві податки, які встановлюються органами місцевого самоврядування і справляються лише на території місцевого товариства. До таких податків відносять як прямі, так і непрямі: податки на прибуток корпорацій, особисті прибуткові, майнові, земельні, земельні, промислові, на автомобілі, на професії, місцеві акцизи, тощо.

2. Надбавки до державних податків, які використовують для формування доходів місцевих бюджетів та відрахування від загальнодержавних податків, які залишаються в місцевих бюджетах.

3. Що стягуються у вигляді плати за послуги, які надаються органами місцевої влади (за користування електроенергією, газом, водопроводом, каналізацією, послугами зв'язку, за видачу різного роду документів місцевою владою);

4. Які відображують політику органів місцевого самоврядування – екологічні податки.

Крім того, за даними О.А. Івашко, множинність місцевих податків можна систематизувати за наступними групами, які зображені на рис. 1.

Місцеві податки використовуються на всіх рівнях місцевого самоврядування. В унітарній Франції це комуни, департаменти й регіони. До місцевих зараховуються також податки, що застосовуються у федеративних державах суб'єктами федерації. У Німеччині це – землі, у США – штати. Тобто кожний рівень влади у більшості розвинутих країн має свою місцево податкову систему.

Ще однією особливістю місцевих податків і зборів на Заході є їх масовість. Вони сплачу-

ються фактично всім дорослим населенням, незалежно від соціального статусу та рівня доходів. Наприклад, у США в бюджеті сім'ї з чотирьох осіб з річним доходом 50 тис. дол. платежі за всіма місцевими податками становлять у середньому 4,4 тис. дол. щорічно – 8,9 % її доходів. У цілому цей показник в окремих штатах мінімальний і дорівнює 3,5 %, а в інших сягає 14 % доходів сімей зазначеної категорії [12, с. 22].

Особливістю місцевих податків і зборів більшості розвинених країн є також їх регресивність, тобто частка місцевих податків і зборів зменшується стосовно сукупного розміру доходів, якщо доходи зростають. Водночас частина країн щодо головних місцевих податків застосовують прогресивні ставки оподаткування. Це характерне, наприклад, для Фінляндії, Норвегії, Іспанії, Швеції, Швейцарії при оподаткуванні особистого майна громадян.

Практично в усіх розвинених країнах створено надійну правову основу застосування місцевих податків і зборів, яка гарантується Конституціями цих країн. У ФРН, наприклад, права органів місцевого самоврядування і земель на використання місцевих податків регламентуються конституцією держави, а також рядом законів. Серед них є два спеціальні: Положення про сплату податків, зборів і мита, що, по суті, є податковим кодексом, і Положення про сплату місцевих податків [18, с. 308].

Таким чином, кожна країна по різному будує свою власну систему місцевого оподаткування, спираючись на історичний аспект, на особливості економічного розвитку і т. п. Внаслідок цього, сформовані системи місцевого оподаткування в різних країнах відрізняються одне від одного. Насамперед, ця відмінність спостерігається у кількості місцевих податків і зборів. Для більшості розвинених країн, як правило, передбачена можливість застосування численних місцевих податків: у Франції – понад 40, Німеччині – 55, Італії – близько 70, Бельгії – близько 100. Так, у Великій Британії стягується лише один податок з нерухомого майна – землі, будівель, крамниць, установ, заводів і фабрик, причому сільськогосподарські угіддя та будівлі на них, а також церкви не оподатковуються [7, с. 135; 3, с. 58].

Цікавим є досвід місцевого оподаткування у Франції. У податковій системі цієї країни місцеві податки відіграють значну роль. Із системи місцевих податків виділяють чотири, які мають найбільшу питому вагу. Серед них: земельний податок на забудовані ділянки; земельний податок на незабудовані ділянки; податок на житло;

Рис. 1. Основні види місцевих податків зарубіжних країн [15, с. 47]

професійний податок. Від земельного податку звільнено об'єкти державної власності. Він не стягується із фізичних осіб віком від 75-ти років, а також з осіб, які одержують спеціальну допомогу із громадських фондів або допомогу у зв'язку з інвалідністю. Що стосується повноважень місцевих органів управління у Франції, то вони мають право вводити й інші податки та збори на установку електроосвітлення, податок на прибирання територій; місцеві збори на освоєння копалень; мито на автотранспортні засоби; на освоєння родовищ тощо. Ставки місцевих податків, які знаходяться в їх компетенції, органами влади визначають самостійно під час формування бюджету на майбутній рік, однак у межах, встановлених Актом Національних зборів (парламенту Франції) максимального рівня [14; 13, с. 93].

У Норвегії – країні, яка перша серед країн Європи прийняла Закон про місцеве врядування («Акт про ольдерменів», 1837), відповідно до законодавства діє дворівнева система місцевого самоврядування. Вона складається з 19 графств та 431 муніципалітету. Столиці Норвегії (місту Осло) надано особливий статус, вона є водночас і графством, і муніципалітетом. Графства й муніципалітети виконують різні функції та мають незалежні один від одного бюджети. У країні діє кілька систем збирання податків, у тому числі муніципалітети самостійно збирають «муніципальну» частину податків міста [10, с. 31]. За даними Л.І. Старецької, вагому частину доходів бюджетів муніципалітетів Норвегії становлять саме надходження від місцевих податків, зборів та платежів – близько 50 % [19, с. 60].

Стосовно формування у Швеції місцевих бюджетів за рахунок податків і зборів можна відмітити, що в Конституції цієї країни прописано гарантії, згідно з якими держава надає муніципальній владі достатньо високу політичну та фінансову автономію. Однак, використовуючи принцип рівномірності надання суспільних послуг у межах всієї держави, стандарти встановлює центральний уряд.

В Італії місцеві органи влади мають право вводити та скасовувати місцеві податки, які дозволені законом. Але максимальну ставку цих податків встановлюють центральні органи влади. Тут місцеві бюджети складаються з прибуткового податку, податку на рекламу.

Наявні податки у деяких країнах, досвід яких розглядатиметься, можна поділити за такими критеріями: податки, що розподіляються між центральними органами влади та місцевими органами влади, та податки, що відносяться до місцевих.

За першим критерієм:

- бюджет Японії містить загальнонаціональний корпоративний податок, який перерозподіляється через центральний бюджет та частково надходить у міста;

- комуни Норвегії одержують із центрального бюджету частину коштів зібраного податку на додану вартість, податку на майно та прибуткового податку [1];

- найвагомими прямими податками у Швеції є загальнодержавні: прибутковий податок та податок на власність;

- в Естонії до основних джерел доходів місцевих бюджетів належать: частка загальнодержавних податків і зборів, дотації-трансфери з держбюджету [5];

- прибутковий податок в Італії цілком перераховується до фінансових установ центрального рівня, але потім ці установи повністю його перераховують місцевій владі. Платниками цього податку є як приватні особи, так і корпорації [6].

За другим критерієм:

- У Франції до місцевих податків відносяться: туристичний збір, податок на сім'ю (податок на житло, земельний податок на будівлі і споруди), на землю, на професію,

на прибирання території, на використання комунікацій, на продаж будівель;

- в Естонії до основних джерел доходів місцевих бюджетів відносяться: місцеві (або муніципальні) податки, кредити, орендна плата за використання муніципальної власності, доходи від продажу муніципальної власності [5];

- основу системи місцевих бюджетів у Японії складають три види місцевих податків, що збираються муніципалітетами: підприємницький, корпоративний муніципальний, зрівнювальний.

- система місцевих бюджетів Швеції фінансується, в основному, за рахунок місцевого прибуткового податку, ставки цього податку варіюють від 28,9% до 34,2%;

- в Італії прибутковий податок повністю повертається з центральних фінансових установ до місцевих влад; податком на рекламу обкладаються рекламні оголошення та інші види реклами, які розміщено у громадських місцях. Розмір цього податку не однаковий, він залежить від фінансового стану муніципалітету, від виду та типу рекламної діяльності [8];

- в Норвегії податок на нерухомість є місцевим – місцева влада має право самостійно встановлювати ставки податку на нерухоме майно в межах 0,2–0,7 % від вартості майна.

Надалі хотілось би звернути увагу на те, що більшість країн світу використовують ще один податок, за рахунок якого можна було б розширити дохідну базу місцевих бюджетів, – це податок на нерухоме майно. Цікавим є досвід Великої Британії, єдиної з країн Заходу, де податки на нерухоме майно забезпечують 100% доходів місцевих бюджетів, які формуються за рахунок трьох основних джерел: муніципального податку, рентного збору з житлових приміщень, рентного збору з приміщень ділового призначення. Муніципальний податок у Великій Британії накладається на майно, призначене для житла, тобто будинки, квартири, бунгало, житлові фургони і яхти, незалежно від того, знаходяться вони у власності чи орендуються. Рентний збір із житлових приміщень – податок на доходи від здачі в найм житлових приміщень. Відрізняється від звичайного податку на доходи фізичних осіб лише походженням доходу та тим, що надходить до місцевих бюджетів. Справляється на основі декларації за ставками від 10 до 40 %. Рентний збір із приміщень ділового призначення – аналог рентного збору з житлових приміщень, з тією лише різницею, що стосується приміщень, які використовуються з комерційною метою. Цей збір справляється на основі оцінної вартості приміщень, яку один раз на п'ять років визначає Valuation Office Agency, спираючись на динаміку ринкових цін на оренду [16, с. 78–79].

Важливим джерелом поповнення місцевих бюджетів у Німеччині є поземельний податок, який сплачують власники нерухомості. Згідно з Законом ФРН «Про поземельний податок» об'єктами цього податку стають земельні ділянки в сільському та лісовому господарстві і земельні ділянки під забудову. Податком обкладається безпосередньо ділянка, на якій знаходиться об'єкт, та стягується він з вартості майна. Сума поземельного податку залежить від місцезнаходження ділянки, її розміру, тобто чим більше її оціночна вартість, тим більшою є сума поземельного податку. Нарахуванням та стягненням поземельного податку займаються органи місцевого самоврядування, а адміністрування його здійснюють податкові органи, до компетенції яких належить визначення бази оподаткування. Базою оподаткування цього податку є єдина розрахункова вартість об'єкта нерухомості [17, с. 191].

Становить інтерес досвід Іспанії, де відповідно до Закону «Про місцеві фінанси» місцеві органи влади

стягують п'ять податків: на нерухомість, на бізнес, на транспортні засоби, на будівлі та податок на зростання вартості землі у містах. Перші три податки є загальнообов'язковими, а інші два можуть застосовуватися на розсуд місцевих органів влади. В усіх випадках місцева влада самостійно визначає розмір податкових ставок, але у встановлених законодавством межах [11, с. 164]. Власники житла сплачують на рік два податки: муніципальний (0,5–2 % від кадастрової вартості житла) та податок на майно (0,2–2,5%). Базою для податку на майно може бути як кадастрова вартість об'єкта, так і його ринкова вартість. Кадастрова вартість податку на нерухомість визначається на державному рівні. Мерії та муніципалітети ставки податків встановлюють самостійно, але у рамках наявних лімітів – від 0,4% до 1%.

У практиці зарубіжних країн податком на особисте майно обкладають майно фізичних осіб за вирахуванням зобов'язань, що вини кають у зв'язку з володінням цим майном. За даними Л.Л. Жебчук, податок на особисте майно за єдиною ставкою сплачують у Бельгії (1%), Данії (2%), Німеччині (0,5% для приватних осіб, 0,6% для корпорацій), Японії (1,4%), а також Ісландії та Люксембурзі. Особливостями цього податку є досить висока межа оподаткованої бази, з якої починається оподаткування, а також широка мережа пільг. В Австрії ставка податку дорівнює близько 0,8 % на рік [9, с. 93]. Отже, цей податок

має суттєву питому вагу у країнах Європейського Союзу. Що стосується частки цього податку у відсотках до ВВП, то в середньому у країнах Європи він складає 2,1%, причому у Великій Британії цей показник становить 4,2% ВВП; Данії – 2,7%; Польщі – 1,2%; Франції – 1,1% [20].

Висновки. Розглянутий зарубіжний досвід розвитку місцевих податків і зборів має важливе значення в сучасних умовах, адже в Україні назріла гостра необхідність в вдосконаленні системи місцевого оподаткування для ефективнішого задоволення потреб населення. Теорія і досвід окремих країн свідчать, що система місцевих податків і зборів повинна відзначитися гнучкістю використовуваних фіскальних інструментів. Це дасть змогу адаптувати місцеві способи мобілізації фінансових ресурсів до специфічних потреб територіальних громад з урахуванням особливостей державного адміністративно-територіального устрою при дотриманні загальних принципів національної бюджетно-податкової політики. Слід також відмітити, що практика організації місцевого оподаткування в різних країнах різноманітна. Проте більшість країн світу мають досить розгалужену систему місцевого оподаткування із їх значною кількістю. Найбільш розповсюдженими є прямі податки (серед яких найбільшу питому вагу мають майнові податки), порівняно із непрямими місцевими податковими платежами.

Список використаних джерел:

1. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: оптимальна модель : монографія / за заг. ред. О.І. Соскіна. Київ : Ін-т трансформації суспільства, 2007. 288 с.
2. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід використання місцевих податків. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. URL: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Formuvannya-rynkovyih-vidnosyn-v-Ukraini/FRVUkr-2008-5/2008_05_42-46.pdf.
3. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 1. С. 56–66.
4. Бортнік Н. В. Зарубіжна практика місцевого оподаткування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 8 (1). С. 15–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_8%281%29_6.
5. Букина И. Современные тенденции налогового администрирования в зарубежных странах. *Мировая экономика и международные отношения*, 2009. № 7. С. 37–42.
6. Галкін В.М. Досвід місцевого самоврядування розвинутих країн та можливість застосування його в Україні. *Державне будівництво*. 2007. № 1 (2). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1%282%29_64
7. Гостева О. Ю. Місцеві податки в зарубіжних країнах: досвід та напрями застосування в Україні. *Економіка та право*. 2017. № 3. С. 134–139.
8. Дмитровська В.С. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : наук. зб. Івано-Франківськ*, 2008. Вип. 4. Т. 2. С. 20–26. URL: www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Aprer/2008_4_2/50.pdf.
9. Жебчук Л.Л. Податок на нерухомість як елемент оподаткування особистих доходів населення. *Наукові праці НДФІ*. 2013. Вип. 3. С. 90–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2013_3_11.
10. Калкуле Е. Структура і розподіл повноважень у системі місцевого самоврядування Норвегії. *Економічний часопис-XXI*. 2016. № 11–12. С. 31–32.
11. Карлін М. І. Податок на нерухомість у країнах ОЕСР та в Україні : історія і сьогодення. *Наукові записки. Серія Економіка*. 2013. № 21. С. 163–167.
12. Корецька С.О. Формування місцевих бюджетів України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 21. С. 21–24.
13. Курієнко А.В. Зарубіжний досвід розвитку місцевих податків. *Наука та освіта*. 2018. № 5. С. 92–97.
14. Пастернак О.М. Імплементация закордонного досвіду у сфері муніципальних відносин. *Право і Безпека*. 2012. № 1. С. 35–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2012_1_9.
15. Піхоцька О.М. Місцеві податки і збори у забезпеченні фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. *Фінанси України*. 2014. № 5. С. 46–49.
16. Податкові системи зарубіжних держав : навч. посібник / В.Л. Андрущенко, З.С. Варналій, І.А. Прокопенко, Т.В. Тучак. Київ : Кондор-Видавництво, 2012. 222 с.
17. Поляк А.В. Досвід місцевого оподаткування Німеччини та його використання в процесі реформування податкової системи України. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. № 4 (1). С. 188–194.
18. Семенець Р. В. Порівняльний аналіз зарубіжного досвіду у сфері місцевого оподаткування та напрями його застосування в Україні. *Митна справа*. 2015. № 1. С. 306–310.
19. Старецька Л.І. Місцеве самоврядування: оглядовий курс. Київ, 2006. 88 с.
20. Цимбалюк І.О., Підцерковний Б.В. Роль податків у забезпеченні фінансової автономії органів місцевого самоврядування. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки: збірник наукових праць*. Запоріжжя: ДВНЗ «Запорізький національний університет», 2014. № 2. С. 179–187.
21. Local income tax in Sweden: reform and continuity. URL: http://campaigns.libdems.org.uk/user_files/axethetax/LIT_in_Sweden.pdf.

References:

1. Administrative-territorial reform in Ukraine: optimal model: [Administrativno-terytorialna reforma v Ukraini: optimalna model]. Kyiv: Institute of Transformation of Society, 2007. (in Ukrainian)
2. Bondaruk T. (2017) Foreign experience in the use of local taxes [Zarubizhnyi dosvid vykorystannia mistsevykh podatkov]. *Formation of market relations in Ukraine*. Available at: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Formuvannya-rynkovyh-vidnosyn-v-Ukraini/FRVUkr-2008-5/2008_05_42-46.pdf. (in Ukrainian)
3. Bondaruk T. (2013) Foreign experience of local taxation and the possibility of its application in Ukraine [Zarubizhnyi dosvid mistsevoho opodatkuvannia ta mozhlyvosti yoho zastosuvannia v Ukraini]. *Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine*. Vol. 1, pp. 56–66. (in Ukrainian)
4. Bortnik N. (2016). Foreign practice of local taxation [Zarubizhna praktyka mistsevoho opodatkuvannia]. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*. Vol. 8 (1), pp. 15–17. Available at: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2712/1_2.PDF. (in Ukrainian)
5. Bukina I. (2009) Modern trends in tax administration in foreign countries [Sovremennye tendentsyy nalohovoho admynstryrovanyia v zarubezhnykh stranakh]. *World Economy and International Relations*, no. 7, pp. 37–42. (in Russian)
6. Galkin V. (2007) Experience of local self-government of developed countries and the possibility of its application in Ukraine [Dosvid mistsevoho samovriaduvannia rozvynutykh krain ta mozhlyvist zastosuvannia yoho v Ukraini]. *State building*, no. 1 (2). Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1%282%29_64.
7. Gosteva O. (2017) Local taxes in foreign countries: experience and directions of application in Ukraine [Mistsevi podatky v zarubizhnykh krainakh: dosvid ta napriamy zastosuvannia v Ukraini]. *Economics and law*, no. 3, pp. 134–139.
8. Dmitrovska V.S. (2008) Zarubizhnyy dosvid mistsevoho opodatkuvannia [Foreign experience of local taxation]. *Actual problems of regional economic development*, vol. 4 (2), pp. 20–26. Available at: http://nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Aprel/2008_4_2/50.pdf.
9. Zhebchuk L. (2013) Real estate tax as an element of personal income taxation [Podatok na nerukhomist yak element opodatkuvannia osobystykh dokhodiv naselennia]. *Scientific works of NDFI*, vol. 3, pp. 90–97. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2013_3_11.
10. Calcule E. (2016) Structure and distribution of powers in the system of local self-government of Norway [Struktura i rozpodil povnovazhen u systemi mistsevoho samovriaduvannia Norvehii]. *Economic Journal-XXI*, no. 11–12, pp. 31–32.
11. Karlin M. (2013) Real estate tax in OECD countries and in Ukraine: history and present [Podatok na nerukhomist u krainakh OESR ta v Ukraini : istoriia i sohodennia]. *Scientific Notes. Economics series*, no. 21, pp. 163–167.
12. Koretska S. (2014) Formation of local budgets of Ukraine [Formuvannia mistsevykh biudzhetyv Ukrainy]. *Investments: practice and experience*, no. 21, pp. 21–24.
13. Kurienko A. (2018) Foreign experience in the development of local taxes [Zarubizhnyi dosvid rozvytku mistsevykh podatkov]. *Science and educatio*, no. 5, pp. 92–97.
14. Pasternak O. (2012) Implementation of foreign experience in the field of municipal relations [Implementatsiia zakordonnoho dosvidu u sferi munitsypalnykh vidnosyn]. *Law and Security*, no. 1, pp. 35–39. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2012_1_9.
15. Pihotska O. (2014) Local taxes and fees in ensuring the financial independence of local governments [Mistsevi podatky i zbory u zabezpechenni finansovoi samostiinosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia]. *Finance of Ukraine*, no. 5, pp. 46–49.
16. Tax systems of foreign countries [Podatkovy systemy zarubizhnykh derzhav]. Kyiv: Kondor, 2012.
17. Poliak A. (2014) The experience of local taxation in Germany and its use in the process of reforming the tax system of Ukraine [Dosvid mistsevoho opodatkuvannia Nimechchyny ta yoho vykorystannia v protsesi reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy]. *Bulletin of Zaporizhia National University*, no. 4 (1), pp. 188–194.
18. Semenets R. (2015) Comparative analysis of foreign experience in the field of local taxation and directions of its application in Ukraine [Porivnialnyi analiz zarubizhnoho dosvidu u sferi mistsevoho opodatkuvannia ta napriamky yoho zastosuvannia v Ukraini]. *Customs business*, no. 1, pp. 306–310.
19. Staretskaya L. (2006) Local government: a review course [Mistseve samovriaduvannia: ohliadovy kurs], Kyiv.
20. Tsimbalyuk I. (2014) The role of taxes in ensuring financial autonomy of local governments [Rol podatkov u zabezpechenni finansovoi avtonomii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia]. *Bulletin of Zaporizhia National University. Economic sciences: a collection of scientific works*, vol. 2, pp. 179–187.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СТАНОВЛЕНИЯ СИСТЕМЫ МЕСТНОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ

Аннотация. Статья посвящена исследованию роли местных налогов и сборов в обеспечении автономии бюджетов органов местного самоуправления в зарубежных странах. Установлено, что повышение роли местных налогов и сборов и увеличение их доли в составе доходов является главным направлением укрепления местных бюджетов и расширение финансовой автономии соответствующих территорий. Целью исследования является исследование мирового опыта становления системы местного налогообложения и его адаптация в современной Украине. Система местного налогообложения Украины имеет ряд недостатков, основным из этих недостатков является то, что местные налоги и сборы несовершенно выполняют фискальную функцию – они по сути не в состоянии обеспечить стабильные и высокие доходы местных бюджетов, в связи с этим и исследован зарубежный опыт решения данной проблемы. В научной статье доказано, что большинство стран мира имеют достаточно разветвленную систему местного налогообложения с их значительным количеством и наиболее распространенными являются прямые налоги, среди которых наибольший удельный вес имеют имущественные налоги по сравнению с косвенными местными налоговыми платежами. Установлено, что система местных налогов и сборов отмечается гибкостью используемых фискальных инструментов, а это позволяет адаптировать местные способы мобилизации финансовых ресурсов в специфических потребностей территориальных общин с учетом особенностей государственного административно-территориального устройства при соблюдении общих принципов национальной бюджетно-налоговой политики.

Ключевые слова: местные налоги и сборы, децентрализация, зарубежный опыт, бюджетно-налоговая автономия, инструменты.

FOREIGN EXPERIENCE IN THE ESTABLISHMENT OF THE LOCAL TAX SYSTEM

Summary. The article is devoted to the study of the role of local taxes and fees in ensuring the autonomy of local government budgets in foreign countries. It is found that the increase of the role of local taxes and fees and their share in revenues is the main direction of strengthening local budgets and expanding the financial autonomy of the respective territories. The purpose of the study is to investigate the world experience of local tax system establishment and its adaptation in modern Ukraine. The system of local taxation in Ukraine has a number of shortcomings, the main of which is that local taxes and fees poorly perform the fiscal function – they are essentially unable to provide stable and high revenues to local budgets, and in this regard the foreign experience is studied. The article proves that most countries in the world have a fairly extensive system of local taxation with a significant number of taxes and fees and the most common are direct taxes, among which the largest share have property taxes in comparison with indirect local tax payments. It is established that the system of local taxes and fees is characterized by the flexibility of fiscal instruments, which allows to adapt local methods of financial resources mobilization to the specific needs of local communities, taking into account the peculiarities of state administrative and territorial system in compliance with the general principles of national fiscal policy. Foreign tax systems of local governments are characterized by great diversity, due to both historical reasons (features of regional and local self-government in a given state) and the desire of local authorities to increase the degree of financial autonomy in conditions when the most significant and dynamic tax bases used at the national and local levels are not available. It is proved that in developed countries, local taxes and fees, as a rule, have a fairly large share in the total amount of regional and local governments receipts. Foreign experience in the development of local taxes and fees has been considered. Taking into account foreign experience is important in the modern conditions of Ukraine, due to the need to improve the local tax system as soon as possible in the context of decentralization processes.

Key words: local taxes and fees, decentralization, foreign experience, budget and tax autonomy, tools.